

Etusivu > 2. Oikeuteni rikostutkinnan aikana ennen oikeuskäsittelyn alkua

2. Oikeuteni rikostutkinnan aikana ennen oikeuskäsittelyn alkua

Mitä rikostutkinnassa tehdään?

Rikostutkinnassa kerätään todisteita rikoksen tapahtumisesta ja tutkitaan seikat, jotka voivat osoittaa, että epäilty on syytön tai ettei rikosta ole tapahtunut.

Mitkä ovat rikostutkinnan vaiheet? Kuka vastaa rikostutkinnasta?

Poliisi tutkii rikokset, selvittää syylliset ja kerää todisteet.

Kun poliisi epäilee rikoksen tapahtuneen, se ilmoittaa asiasta syyttäjälle, joka päättää

- jättää asian sikseen
- jatkaa tutkintaa itse (esitutkinta) tai
- kääntyy tutkintatuomarin puoleen ja pyytää häntä tutkimaan tiettyä tekoa, ei tiettyä henkilöä (rikostutkinta).

Syyttäjällä on suppeammat valtuudet kuin tutkintatuomarilla. Tutkintatuomari tai syyttäjä johtaa tutkintaa ja antaa ohjeita tiettyjä tutkintatehtäviä hoitaville poliiseille (kuulemiset, kotietsinnät, DNA-näytteiden ottaminen jne.).

Rikostutkinnan päätyttyä

Jos asia on vielä esitutkinnan asteella, syyttäjä voi

- jättää asian sikseen
- ehdottaa sovintoratkaisua: rikossyytteestä luovutaan rahasummaa vastaan (tavanomainen menettelytapa liikenne rikkomustapauksissa)
- ehdottaa sovittelua, kun kyse on vähäisestä rikkomuksesta: rikossyytteestä luovutaan, mutta syyllisen on maksettava uhrille korvaus ja osallistuttava tarvittaessa terapiaan tai koulutukseen
- määrätä epäillyn suoraan pääasiaa käsittelevän tuomioistuimen eteen
- haastaa epäillyn tuomioistuimeen kirjallisella haasteella: menettelyn nopeuttamiseksi kutsu esitetään syytetylle, kun hänet pidätetään (enintään 24 tunniksi) tai kun hän ilmoittautuu syyttäjälle.

Rikostutkintavaiheessa, se välitetään syyttäjälle, joka esittää lopulliset syytevaatimukset. Tämän jälkeen syytetty voi tutustua tapaukseensa liittyviin asiakirjoihin. Hän saa haasteen saapua tutkintajaoston (*chambre du conseil*) käsittelyyn, jossa luetaan tutkintatuomarin tutkintaraportti sekä mahdollisten asianomistajien (uhrien), syyttäjän ja puolustuksen puheenvuorot, minkä jälkeen

- asia voidaan palauttaa tutkintatuomarille tutkinnan täydentämiseksi tai
- jos rikostutkinta on valmis, voidaan
- päättää lykätä tuomion julistamista, jos julkiset keskustelut voisivat aiheuttaa vahinkoa syytetylle
- määrätä syytetty pakkohoitoon laitokseen, jos hän on ollut rikoksen tehdessään ja on edelleen vakavasti psyykkisesti sairas, minkä vuoksi hän on ollut tapahtumahetkellä syntyneen
- siirtää asia toimivaltaisen tuomioistuimen (poliisituomioistuimen tai alioikeuden) ratkaistavaksi. Jos tekojen katsotaan kuuluvan *cour d'assises* -tuomioistuimen toimivaltaan, asiakirjat määrätään toimitettaviksi syyttäjälle, koska vain syyteosasto voi kääntyä rikostuomioistuimen puoleen.

Syytetyn muutoksenhakuoikeus rajoittuu tiettyihin menettelyllisiin kysymyksiin, ja muutosta haetaan syyteosastossa.

Tutkintatuomari voi antaa tutkinnan aikana vangitsemismääräyksen tietyin edellytyksin:

- Syyllisyydestä on vahvaa näyttöä.
- Rikoksesta on säädetty vähintään vuoden vankeusrangaistus.
- Vangitseminen on ehdottoman välttämätöntä yleisen turvallisuuden takaamiseksi.

Jos rikoksesta säädetty enimmäisrangaistus on enintään 15 vuotta vankeutta, vangitsemismääräys voidaan antaa vain, jos on perusteltu syy uskoa, että henkilö pakenee, uusii rikoksensa, pakoilee oikeutta tai hävittää todisteita yksin tai yhteistyössä ulkopuolisten kanssa.

Epäillyn on saavuttava tutkintajaostoon viiden päivän sisällä määräyksen antamisesta ja tämän jälkeen kuukausittain tutkinnan päättymiseen saakka (joka kolmas kuukausi, jos kyse on rikoksesta, jota ei voida käsitellä *chambre correctionnel* -jaostossa).

Oikeuteni rikostutkinnan aikana

- [Pidätys ja poliisikuulustelu \(1\)](#)
- [Esitutkinta \(2\)](#)
- [Rikostutkinta \(3\)](#)
- [Erityistapaus: tutkintavankeus \(4\)](#)
- [Tutkinnan päätyminen \(5\)](#)

Pidätys ja poliisikuulustelu (1)

Missä tapauksissa ja miten pitkäksi aikaa poliisi voi pidättää minut?

Poliisi voi pidättää henkilön, joka on jäänyt kiinni rikoksesta itse teossa. Lisäksi pidätys voidaan tehdä syyttäjän tai tutkintatuomarin pyynnöstä, jos syyllisyydestä on vahvaa näyttöä. Poliisi voi pidättää henkilön enintään 24 tunniksi.

Onko poliisilla oikeus tehdä minulle ruumiintarkastus?

Kyllä, pidätyksen yhteydessä saa tehdä ruumiintarkastuksen, jos on syytä uskoa, että pidätettävällä henkilöllä on ase tai vaarallinen esine, tai jos hän uhkaa yleistä järjestystä.

Onko poliisilla oikeus tulla kotiini?

Kyllä, jos rikoksentekijä on tavattu itse teossa, tai hänen suostumuksellaan.

Voiko poliisi tutkia työhuoneeni tai autoni?

Kyllä, työhuone tai auto voidaan tutkia siinä missä asuntokin. Tiedetyt paikat ovat kuitenkin loukkaamattomia tai erityisesti suojeltuja, ja niiden tutkiminen edellyttää erityismenettelyä (diplomaatin tai parlamentin jäsenen työhuone, ammattisalaisuuksien haltijoille kuuluvat tilat jne.).

Auto voidaan tutkia, jos on syytä uskoa, että sitä on käytetty rikoksen tekemiseen tai sillä on kuljetettu etsintäkuulutettuja henkilöitä, todistuskappaleita tai todisteita taikka yleisen järjestyksen vaarantavaa tavaraa.

Voinko ottaa yhteyttä perheenjäseneni, ystävääni, lääkäriin taisuurlähetystöni edustajaan?

Lääkärintarkastus tehdään poliisien pitäessä sitä hyödyllisenä taikka pyynnöstä. Tässä vaiheessa poliisi päättää pidätetyn oikeudesta käyttää puhelinta. Jos pidätetty on alaikäinen, poliisin on ilmoitettava pidätyksestä mahdollisimman pian hänen vanhemmilleen, huoltajalleen tai hänestä huolehtivalle henkilölle.

Mitkä ovat oikeuteni poliisikuulustelun aikana?

Pidätetyllä on oikeus vaieta ja kiistää syyllisyytensä eli kieltäytyä tekemästä yhteistyötä syyllisyyteensä viittaavien todisteiden keräämiseksi.

Kuulustelun alussa pidätetylle kerrotaan aina, että

- hän voi pyytää, että kaikki hänelle esitetyt kysymykset ja hänen antamansa vastaukset kirjataan sanataarkasti
- hän voi pyytää saada antaa lausunnon tai tulla kuulluksi
- kaikkea hänen sanomaansa voidaan käyttää todisteena oikeudessa.

Pidätetty voi käyttää hallussaan olevia asiakirjoja, kunhan tämä ei johda kuulustelun lykkääntymiseen. Hän voi vaatia kuulustelun aikana tai myöhemmässä vaiheessa, että nämä asiakirjat liitetään kuulustelupöytäkirjaan tai toimitetaan kirjaamoon.

Kuulustelun päätteeksi pidätetty saa luettavakseen pöytäkirjan. Hän voi myös pyytää, että pöytäkirja luetaan hänelle. Häneltä kysytään, onko hänen lausuntojaan korjattava tai täydennettävä.

Jos pidätetty haluaa ilmaista itseään muulla kielellä kuin menettelyissä käytetyllä kielellä, paikalle kutsutaan auktorisoitu tulkki. Pidätetyn lausunnot kirjataan hänen käyttämällään kielellä tai häntä pyydetään kirjoittamaan itse oma lausuntonsa. Jos kuulustelussa käytetään apuna tulkkia, hänen henkilöllisyytensä ja tehtävänsä kuulustelussa mainitaan.

Pidätetylle kerrotaan, että hän voi saada maksutta jäljennöksen kuulustelupöytäkirjasta.

Esitetäänkö minulle kysymyksiä rikosrekisteristäni?

Poliisilla on pääsy keskusrikosrekisteriin.

Voiko asianajajani olla kuulustelussa läsnä?

Asianajaja ei saa osallistua kuulusteluihin eikä tavata päämiestään tämän ollessa pidätettynä enintään 24 tunnin ajan.

Esitutkinta (*dossier à l'information, 2*)

Esitutkintaa johtaa virallinen syyttäjä (*procureur du Roi*). Valmisteleva menettely on salainen ja kirjallinen ja toimitetaan ilman vastaajan läsnäoloa.

Mitä syyttäjä voi tehdä esitutkintavaiheessa?

Laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta esitutkinnassa ei voida käyttää minkäänlaisia pakkokeinoja, eikä se saa loukata yksilön oikeuksia ja vapauksia. Omaisuutta voidaan takavarikoida tietyin ehdoin.

Syyttäjä voi muun muassa

- käydä tapahtumapaikalla
- kuulla tai kehottaa poliisia kuulemaan epäiltyä tai todistajia
- määrätä epäillyn (joka ei ole jäänyt kiinni itse teosta) pidätettäväksi 24 tunniksi
- teettää epäillyn suostumuksella DNA-kokeen
- takavarikoida postia (mutta ei avata sitä)
- hankkia tietyin ehdoin pankkitietoja
- suorittaa etsintöjä, jos tekijä on tavattu itse teosta tai jos henkilö, jolla on kyseiseen tilaan kohdistuva tosiasiallinen nautintaoikeus, antaa siihen suostumuksensa
- käyttää henkilöön kohdistuvia erityisitutkintamenetelmiä.

Mitä voin tehdä, jos oikeuksiani loukataan esitutkinnassa?

Epäilty voi hakea esitutkinnan lopettamista pyytämällä välipäätöstä, jos esimerkiksi hänen omaisuuttaan on takavarikoitu todisteeksi. Syyttäjän on tehtävä hakemuksesta päätös 15 päivän kuluessa. Jos hakemukseen ei vastata tai se hylätään, epäilty voi valittaa syytejaostoon (*chambre des mises en accusation*).

Samalla hakija voi vaatia syyttäjää antamaan ulosottovirastolle (*Organe central pour la saisie et la confiscation, COSC*) luvan myydä takavarikoitu omaisuus tai palauttaa se hakijalle takuita vastaan.

Onko minulla oikeus saada asiakirjat nähtäväkseni?

Toisin kuin rikostutkinnan osalta, missään erityissäännöksessä ei säädetä kaikkien tai joidenkin asiakirjojen toimittamisesta asianosaisille esitutkintavaiheessa. Epäilty voi pyytää asiakirjoja nähtäväkseen syyttäjältä, joka voi hyväksyä tai hylätä pyynnön harkintansa perusteella.

Voinko vaikuttaa siihen, miten asialleni käy?

Syyttäjä tekee yksin päätöksen siitä, luopuuko hän syytteen nostamisesta, kääntyykö hän tutkintatuomarin puoleen, haastaako hän epäillyn saapumaan tuomioistuimeen vai ehdottaako hän vaihtoehtoisia ratkaisua (sovintoratkaisun tai sovittelun tapauksessa oikeudenkäynnistä luovutaan, jos epäilty maksaa sakon tai noudattaa sovittelussa asetettuja ehtoja).

Rikostutkinta (*dossier à l'instruction*, 3)

Tutkintaa johtaa ja siitä vastaa tutkintatuomari, jonka puoleen syyttäjä on kääntynyt tai jolle oletettu rikoksen uhri on esittänyt valituksen ja vahingonkorvausvaatimuksen.

Mihin toimiin tutkintatuomari voi ryhtyä?

Tutkintatuomari voi ryhtyä kaikkiin samoihin toimiin kuin syyttäjäkin. Lisäksi hän voi käyttää merkittäviä pakkokeinoja: antaa vangitsemismääräyksen, käyttää puhelinkuuntelua, suorittaa etsintöjä ilman suostumusta, käyttää vieläkin laajempia erityistutkintamenetelmiä jne.

Onko tutkintatuomarin kuultava epäiltyä?

Tutkintatuomarin kuulustelu on pakollinen vain, jos pidätysmääräys on annettu.

Onko tuomarin ilmoitettava epäillylle asian tutkinnasta?

Tuomarin on periaatteessa nostettava syyte, jos epäillyn syyllisyydestä on vahvaa näyttöä. Syytteeseenpano tapahtuu kuulustelun jälkeen tai postitse, ja syytetyllä on oikeus tutustua rikosoikeudenkäyntiasiakirjoihin ja pyytää täydentäviä tutkintatoimenpiteitä.

Voiko tuomari määrätä puhelinkuuntelusta?

Kyllä, laissa säädetyn tarkoin ehdoin.

Voinko kieltää kotietsinnän?

Jos tuomari on antanut etsintäluvan, kotietsintä voidaan toimittaa milloin tahansa klo 5-21 välillä.

Voiko tuomari pakottaa minut ruumiillisesti antamaan DNA-näytteen?

Kyllä, tietyin ehdoin.

Mitä voin tehdä, jos tutkinta loukkaa oikeuksiani?

Epäilty voi pyytää välipäätöstä (ks. esitutkinta).

Onko minulla oikeus saada asiakirjat nähtäväkseni tutkinnan aikana?

Jos epäiltyä ei ole pidätetty, hän voi pyytää asiakirjat nähtäväkseen osoittamalla tutkintatuomarille asiaa koskevan pyynnön. Tutkintatuomari voi evätä pyynnön, mutta hänen on esitettävä epäämisen syy. Ellei hakemukseen vastata tai pyyntö evätään, tästä voidaan valittaa syytejaostoon.

Voinko vaatia tiettyjä tutkintatoimia?

Epäilty voi tehdä asiaa koskevan hakemuksen riippumatta siitä, onko hän tutkintavankeudessa. Tutkintatuomari voi evätä hakemuksen, jos hän katsoo, ettei toimenpide ole välttämätön totuuden selvittämiseksi tai että toimenpide voisi haitata tutkintaa. Päätöksestä voi valittaa.

Erityistapaus: tutkintavankeus (4)

Miten tuomarin edessä pidettävä kuulustelu etenee?

Vangitsemismääräyksen antamista edeltävä kuulustelu on pidettävä pidätystä seuraavan vuorokauden sisällä. Muussa tapauksessa vangitsemismääräys on mitätön. Kuulustelussa on mainittava mahdollisuudesta antaa vangitsemismääräys ja kerrottava, mistä kuulusteltavaa epäillään.

Kuulusteltavan asianajaja ei saa olla läsnä kuulustelussa.

Onko pidätetyllä tämän jälkeen oikeus tulla tuomarin kuulemaksi? Pidätetty voi pyytää yhteenvetokuulustelua. Se on ainoa kuulustelu, jossa asianajaja saa olla läsnä.

Koska saan tavata asianajajani?

Tutkintatuomarin ensimmäisen kuulustelun jälkeen.

Voinko kiistää vangitsemismääräyksen laillisuuden tai perusteet?

Vangitsemismääräyksestä ei voi valittaa.

Epäiltyä kuullaan tutkintajaostossa viiden päivän sisällä määräyksen antamisesta. Hän saa asiakirjat nähtäväkseen edeltävänä päivänä. Asianajaja voi pyytää epäillyn vapauttamista tai hän voi pyytää sitä itse.

Asianajaja voi vedota vangitsemismääräyksen lainvastaisuuteen vain ensimmäisessä käsittelyssä (ja muutoksenhaun yhteydessä). Jos vangitsemismääräys vahvistetaan, siitä voi valittaa. Epäiltyä kuullaan syytejaostossa (*chambre des mises en accusation*) 15 päivän sisällä. Ellei tätä määräaikaa noudateta, epäilty vapautetaan välittömästi.

Vangitsemismääräys on voimassa kuukauden (tai kolme kuukautta) kerrallaan. Epäilty voi kunkin kuulemisen yhteydessä kiistää määräyksen aiheellisuuden ja/tai vahvan näytön syyllisyydestä. Hän saa asiakirjat nähtäväkseen kaksi päivää ennen kutakin kuulemista.

Voinko ottaa vankilasta yhteyttä ulkopuolisiin?

Epäilty voi aina ottaa yhteyttä asianajajaansa.

Sen sijaan tutkintatuomari voi kieltää häntä olemasta yhteydessä muihin henkilöihin enintään kolmen vuorokauden ajan.

Milloin epäilty voidaan vapauttaa?

Tutkintatuomari voi vapauttaa epäillyn milloin tahansa, ja tuomioistuimien voi päättää vapauttamisesta kuulemisen yhteydessä. Vapauttamiselle voidaan asettaa ehtoja, tai se voi tapahtua takuuta vastaan.

Olen toisen maan kansalainen. Onko minun oltava paikallatutkinnan aikana?

Vangitsemismääräys voidaan antaa, jos vaarana on, että epäilty pakoilee oikeutta. Tutkintatuomari tai tuomioistuimien voi vapauttaa epäillyn takuuta vastaan. Maksettu rahasumma palautetaan, jos epäilty saapuu paikalle menettelyn kaikkiin vaiheisiin.

Jos epäilty vapautetaan, hänet kutsutaan kuulemisiin ja periaatteessa myös pääasiaa käsittelevän tuomioistuimen eteen. Tutkintatuomari voi asettaa vapauttamisen ehdoksi maastapoistumiskiellon. Tätä ehtoa voidaan pidentää kolmella kuukaudella. Kieltoa voi vastustaa tutkintajaostossa.

Tutkinnan päättäminen (5)

Mitä voin tehdä, jos tutkinta pitkittyy?

Epäilty voi tehdä vuoden kuluttua perustellun hakemuksen tutkinnan päättämisestä syytejaostolle, joka tarkistaa,

miten tutkinta on edennyt.

Voivatko syytteet muuttua ennenoikeudenkäyntiä?

Syyttäjä lukee tuomarin toimittaman asiakirja-aineiston ja laatii syytekohtat, joihin syytetyn on hänen mukaansa vastattava tuomioistuimessa. Hän voi myös vaatia syyttämättä jättämistä tai pyytää tuomaria suorittamaan tiettyjä täydentäviä tutkintatoimenpiteitä. Lisäksi syyttäjä voi muuttaa tässä yhteydessä rikosnimikettä. Sitä voidaan muuttaa myös tutkintajaostossa syyteharkinnan yhteydessä.

Voiko epäilty tehdä ennen oikeudenkäyntiä sopimuksen kaikista tai joistakinsyytekohtista?

Ei voi. Epäiltyä pidetään syyttömänä, kunnes pääasiaa käsittelevä tuomioistuin on todennut hänet syylliseksi lopullisessa tuomiossaan.

Miten asian käsittely lopetetaan?

Tutkintajaosto tekee tutkintatuomarin raportin, asianomistajien, syyttäjän ja puolustuksen kuulemisen jälkeen päätöksen

- syytteen siirtämisestä toimivaltaisen tuomioistuimen ratkaistavaksi
- syyttämättä jättämisestä
- tuomion julistamisen lykkäämisestä: tällöin tosiseikat todetaan vahvistetuiksi, mutta rangaistusta ei määrätä. Tuomari vahvistaa koeajan, jolle voidaan asettaa ehtoja.
- pakkohoitolain soveltamisesta.

Mitä oikeuksia epäillyllä on tässä vaiheessa?

Epäillyllä on oikeus tutustua asiakirja-aineistoon ja saada jäljennös asiakirjoista ennen kuulemistä tutkintajaostossa. Hän voi myös pyytää täydentävää tutkintaa. Hakemuksen hylkäämisestä voi valittaa.

Voinko valittaa?

Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ei voi valittaa, paitsi jos johonkin tutkintatoimenpiteeseen, todisteiden hankkimiseen tai ennakkoratkaisupyyntöön liittyy lainvastaisuus, laiminlyönti tai mitätöintiperuste, jonka vuoksi syyte on jätettävä tutkimatta tai sen ajaminen on lopetettava.

Voinko joutua syytteeseen rikoksesta, jonka osalta olen jo ollut tutkinnan kohteenatoisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa?

Periaatteessa tämä ei ole mahdollista.

■ Päivitetty viimeksi: 14/09/2017

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.